

ח ק ת

כו' דכתיב זאת חוקת התורה.

ובכללות יותר ובלשון הרמב"ם:
דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות
גזירות הכתוב הן ואינן מדברים שדעתו
של האדם מכרעתו, והרי הן מכלל
החוקים.

ז.א. עם היות דב"זאת חוקת ה'
תורה" המדובר הוא בשייכות לטומאת
מת וטהרתה, וכפשוטו הכתובים, הרי
זה בא לרמז גם על החוקה שבכללות
הענין דטומאה וטהרה.

ב. ידוע, שכל ענין שבתורה יש בו
הוראה בעבודת כאו"א מבני בכל
מקום ובכל זמן, וכהלשון: "והתורה
היא נצחית". וגם המצות ודיני התורה
שנוהגים רק בזמן שביהמ"ק קיים כו',
ה"ז רק בנוגע לקיומן בגשמיות, אבל
ברוחניות גם מצוות אלו הן למעלה
מהגבלות דזמן ומקום.

וכמו"כ בנדו"ד: עיקר קיום דיני
טומאה וטהרה הוא בזמן שביהמ"ק
קיים, אבל תוכן ענינים בעבודה ה'
רוחנית הוא קיים ושייך בכל זמן
ומקום.

ועוד נקודה בזה: ההוראה ד"זאת
חוקת התורה" שייכת לכאו"א, גם
לכגון אלו ד"לא ידעי מאי קאמרי",
שהרי גם הם מברכים ברכת התורה
— הוראה — כשקוראים פרשה זו

א. בהמשך למש"נ בריש פרשתנו
"זאת חוקת התורה", מביא במדרש:
הפסוק: "מי יתן טהור מטמא", וממ'
שיך בכמה דוגמאות בעניני טומאה
שאנו מוצאים בהם דבר והיפוכו [בהרת
כגריס באדם טמא, פרחא בכולו טהורי.
ועוד] ומסיים: מי צוה כן מי גזר כן
לא יחידו של עולם. . . אמר הקב"ה
חקה חקקתי גזרה גזרתי אי אתה רשאי
לעבור על גזרתי.

ומדהביא במדרש כמה ענינים
חוקיים שבטומאה וטהרה בחדא מחתא
עם החוקה (דפרשתנו) דפרה אדומה,
ובהמשך למש"נ "זאת חוקת התורה",
ש"מ שהמדרש מפרש שב"זאת חוקת
התורה" נרמז (לא) (רק) החוקה דפרה
אדומה, אלא (גם) ה"חוקה" שבכללות
ענין הטומאות וטהרתן, שהיא "צד
השווה" שבכל הדוגמאות — כולל גם
ענין פרה אדומה.

היינו, שה"חוקה" דפרה אדומה היא
לא רק הגזירה שבפרטי דיני הפרה,
אלא גם הגזירה שבהענין כללי דה'
טומאה וטהרתה הבאה ע"י הפרה —
וכמחז"ל: "לא המת מטמא ולא המים
מטהרין אלא אמר הקב"ה חקה חקקתי

- (1) תנחומא פרשתנו ג. במדבר, יל"ש
ריש פרשתנו.
- (2) איוב יד, ד.
- (3) מקומות שבעה 1 — מנגעים פ"ח
מ"ב.
- (4) ד"העוסקים בפרה כו' מטמאין בגדים
היא גופה מטהרת בגדים" (מקומות שבעה 1
— ממשנה דפרה פ"ד מ"ד).
- (5) תנחומא שם ת. במדבר פ"ט, ת.
יל"ש שם.

(6) סוף הל' מקואות.

(7) תניא רפ"ו.

(8) ראה גם לעיל ע' 16.

(9) ראה לקו"ש כרך ג ע' 985 וב'
הנסמן שם.

צריך להיות באופן זה דוקא: צריך לקיימן לא מפני שהשכל והדעת מ' חייבן, אלא (כנוסח ברכות המצות) מפני ש"צונו" — מפני שכך גזר רצון העליון.

וזהו כוונת הכתוב "זאת חוקת ה' תורה": עם שהמצוות נחלקות בד"כ לג' סוגים, חוקים עדות ומשפטים יי, הרי מהותן העצמית של כל מצות התורה — גם הסוגים דעות ומשפטים — היא "חוקה"; ולא עוד אלא שכולן הן בבחי' "זאת חוקת (התורה)" — החוקה דפרה אדומה שאפילו שלמה החכם מכל אדם אמר ע"ז אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני יי — למעלה לגמרי מגדר החכמה.

ד. מצד ענין זה (רצון וחוקה) שבמצוות — מצינו כ"כ דברים שהם בשווה בכל המצוות ועד שאחז"ל יי: לא תהא יושב ושוקל במצותי של תורה כו'.

מבואר בכ"מ יי ההפרש בין כח ה' רצון לכח החכמה (ובכלל — הכחות פנימיים של האדם): החכמה באה בהתחלקות "הן בהתחלקות כללי דאין שכל א' דומה לחבירו, והן בהתחלקות פרטי בכל השכלה גופא שבאה דוקא

(בתושב"כ) יי, אבל בלימוד הפרטים בתושב"כ — מברכין רק כשמבין הלימוד. מזה מובן אשר ההוראה ל' כאו"א היא לא מהפרטי דינים (שהם למעלה מהשגתו של האיש פשוט), אלא מכללות הענין ד"זאת חוקת התורה".

ג. ויובן זה בהקדים הפי' הידוע יי כמה שנאמר "זאת חוקת התורה" (ד' לכאו' הול"ל "זאת חוקת הפרה"), שה' מצוה דפרה אדומה יש בה תוכן הנמצא ב"התורה" בכלל, וזהו "זאת חוקת ה' תורה" — זאת החוקה שבפרה שהיא החוקה להתורה כולה.

ומבואר בזה בארוכה יי, דהא בהא תליא: מצוה זו להיותה "חוקה" (ואפילו בערך שאר המצוות שבסוג החוקים), לכן (ובזה גופא) היא כללית כל המצות.

והטעם: כל המצות מהותן הוא רצון העליון, שלמעלה מבחי' חכמה וטעם. וגם המצות שיש עליהן טעם, הרי אין הענין שמהותן הוא החכמה, אלא שרצון העליון ב"ה נמשך ונתלבש בבחינת חכמה וטעם, אבל מהותן ה' עצמי, גם לאחר ההתלבשות, הוא רצון העליון יי.

ולכן קיומן של כל המצות — גם אותן המובנות עפ"י טעם ודעת —

(14) לשון הכתוב ואתחנן ו, כ (בשינוי סדר). וראה רמב"ן וספרונו. מפרשי ההבדל בשאלת בן חכם. בחי' ריש פרשתנו. ובכ"מ. (15) במדבר פ"ט ג. וש"נ. (16) תנחומא עקב ב. דב"ר פ"ה ב. יל"ש יתרו רמז חצר ועוד.

(17) דאה ד"ה ואני תפלתי שם. ד"ה אגורה באהלך תרצה" (סה"מ קונטרסים ח"ב — קונטרס כט). וראה גם ד"ה ועתה יגדל תרס"ה. ועוד.

(10) הל' ת"ת לאדה"ו פ"ב ס"יב בסופו. (11) אדה"ו בלקו"ת ריש פרשתנו. וראה גם אוה"ח כאן. (12) ראה בארוכה לקו"ש כרך ד' ע' 1056 ואילך (ובהנמקו שם). כרך ח' ע' 129 ואילך.

(13) כי הרצון גם כשיש עליו טעם נשאר במהותו ובפשיטותו (ראה ד"ה ואני תפלתי תרצה" (סה"מ קונטרסים ח"ב — קונטרס כז). ועייני' אנה"ק ס"ט (קכח, א)).

ג) בעומק יותר: בנגיעה זו עצמה — אין נפק"מ בין שנגע בה במידה, או בשוגג, או אפי' באונס — ד"רחמנא פטרי' ²¹.

ז.א. לא רק נגיעה כלשהי בגשמיות, אלא אפילו כשגם ברוחניות לא היתה זאת כ"א "נגיעה" של שייכות רחוקה מאד — שהרי היתה שלא בכוונתו או גם היפך רצונו — בכ"ז נטמא על ידה.

ד) גם התוצאה של הטומאה בה נטמא האדם, מוחלטת היא (בנוגע ל- שייכותו לקדושה): אין הטומאה גורמת בו רק חסרון פרטי בשייכותו לקדושה, אלא שהוא יוצא עי"ז, נפסקה כל שייכותו הגלוי' לענינים שבקדושה זו — אסור לאכול דבר קודש ²² (דבר של קודש אין יכול להיות דם ובשר כבשרו); ועוד יותר "ואל המקדש לא תבא" ²³.

והטעם לכל זה: בענין הטומאה וטהרה מאיר רצון העליון בגילוי ²⁴, ולכן נראה וניכר בהם בגלוי העדר החילוק והשינוי בין רב למעט; אין הפרש מצד אופן שייכות האדם לה-טומאה, שגם ע"י שייכות חיצונית (הן בגשמיות — נגיעה בעלמא, והן ברוח-ניות — אפי' לאונסו) להדבר-טומאה, ה"ה נטמא לגמרי (הן בגשמיות —

בריבי פרטים, והרצון אינו בבחינת התחלקות, לא בהתחלקות כללי ולא בהתחלקות פרטי, והיינו דלבד זאת ש-אין בו התחלקות בפרטי הענינים ²⁵, שבכל פרט של הדבר שרוצה בו הוא בשווה, "כמו"כ אינו מתחלק בהתחלקות כללי בהענינים שהרצון בהם דנאמר שבדבר זה הרצון הוא באופן כך וב-דבר זה הרצון הוא באופן כך, כי אין הרצון משתנה לפי אופן הענינים שה-רצון בהם" ²⁶.

ועד"ז הוא במצות התורה, דלהיותן רצון העליון, אין בהם התחלקות, ולכן "לפעמים מקצת מהמצוה אינו כלום ולפעמים חלק מהמצוה היא ככולה" ²⁷.

ה. והנה נקודה זו מתבטאת בכללות הדין דטומאה וטהרה (וכנ"ל (ס"א) ד"זאת חוקת התורה" קאי (גם) על כל הטומאות והטהרות):

א) מה"ת אי אפשר שהטומאה תחול רק על מקצת הגוף ²⁸; אם נגע האדם (בא' מאבריו) בדבר המטמא, נטמא עי"ז כל הגוף.

ב) האדם נטמא ע"י נגיעה כלשהי בהטומאה, היינו רק שייכות חיצונית ושטחית להדבר המטמא — ובכ"ז נט-מא הוא עי"ז באותו התוקף שהוא נטמא באכילתו דבר טמא ²⁹.

¹⁷ ד"ה ואני תפילי שם.

¹⁸ ד"ה השמים כסאי תרסיח (המשך תרס"ו ע' תקכב).

¹⁹ טומאת ידים כו' הוא רק מד"ס (רמב"ם הל' אבות הטומאה רפ"ח, הל' מקואות רפ"א) דשלמה תיקן נטי' וכר' (שבת י"ב, ב. עירובין כא, ב).

²⁰ ראה לקו"ת שה"ש ט, ג.

²¹ ב"ק כח, ב. וש"נ.

²² כמש"צ (תוריע יב, ד) "בכל קודש לא תגע" אוהרה לאוכל כו' (פרש"י מיבמות עה, א).

²³ תוריע שם.

²⁴ בלשון החסידות: ענין הטומאה וטהרה הוא בחי' מקיפים (לקו"ת תבא מג, ג. וראה גם לקו"ת שה"ש שם).

„נגיעה קלה“ בדבר שהוא היפך רצון העליון נוגעת היא לכללות התקשרותו באלקות³⁰.

ו. הוראה הנ"ל שייכת — ובמילא גם נדרשת — מכל אחד ואחד, גם מהפשוט שבפשוטים [ולכן באה וזראה זו מכללות הנושא דיניי טומאה וטהרה (ולא מהפרטי דינים שבזה) — כי שייכת היא גם לאלו דלא ידעי מאי קאמרי“ (בב"ל ס"ב):

הרגש הנ"ל בקיום המצות — שגם זהירות בדקדוק קל הוא דבר הנוגע לכללות התקשרותו באלקות — בא מצד עצם הנשמה שלמעלה מבחינת טו"ד³¹, וכפתגם הידוע³²: יהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות. והרגש זה הוא אצל כאו"א מבני³³.

ואף שא"א, כמובן, לעמוד בדרגה זו — שתאיר אצלו בגלוי התקשרותו להקב"ה מצד עצם נשמתו — במשך עבודתו כל השנה ובמשך כל היום, שהרי עבודת ה' היא באופן מסודר — דוקא —

כשמעורר זה בנפשו בזמנים מיוחדים בשנה (ומהם — כשקוראים פרשה זו בתורה, שאז הוא ע"ד „העוסק ב" תורת עולה כאילו הקריב עולה“).

(30) ראה תניא פכ"ד. קונט' ומעין מ"ג פ"ג ואילך. ובכ"מ.

(31) וראה בלקריש שבהערה 12 שזהו התייחך עם הפי' (לקו"ת ריש פרשתנו, וראה גם בחי' שם. וראה גם שם ר"פ בחוקותי) כזאת חוקת התורה — שהוא מלשון חקיקה, כי ענין החוקים בא מצד בחי' חקיקה בנפש — עצם הנשמה.

(32) היום יום ע' עג (כה תמוז).

(33) ראה תניא פ"ח ואילך. ובכ"מ.

כל גופו כאחד, והן ברוחניות — הפסק שייכות גלוי' לקדושה).

ו. ענין הנ"ל בעבודת כאו"א:

ארו"ל³⁴: „לא תהא יושב ושוקל מצותי של תורה“, „והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה“³⁵ — דעל האדם להיות זהיר בכל מצוה ומצוה בשוה.

ואף שיש מקום לטעון: איך יתכן שיזהר בדקדוק קל של ד"ס באותה הזהירות שיש לדקדק ב"חמורה שב"חמורות"? והרי האיזהירות ב"דקדוק קל" (בד"ס גופא) היא „נגיעה“ לבד ברע, ואין שייך לדמותה להאיזהירות ב"חמורות שבחמורות"? והרי חילוק זה ד"קלות" ו"חמורות" נאמר בתורה שהיא תורת אמת.

ולזה באה ההוראה מענין הטומאה: מצד בחי' טעם ודעת שבמצוות יש חילוקי מדריגות במצוות (חוקים עדות ומשפטים; קלות וחמורות); מצד מהות המצוות, שהוא רצון העליון, אין בהן חילוקים.

ובעבודת האדם המקיים את המצוות: „לפי ערך וחילוקי בחי' הפגם בנפש כו' כך הם חילוקי בחי' המירוק והי' עונש כו'“³⁶ (ועד"ז לענין שכר מצוה כו' ³⁷). אבל מצד נקודה העיקרית של המצוות, שעל ידי קיומן של המצוות נעשה (מצוה מל') צוותא וחיבור עם הקב"ה, ה"ז בכל המצוות³⁸; ולכן גם

(25) אבות פ"ב מ"א.

(26) תניא פכ"ד בהגה"ה.

(27) ראה בארוכה לקריש כרך ד' (פרקי

אבות) ע' 1191 ואילך.

(28) לקריש בחוקותי מה, ג.

(29) וכלשון ברס"ה כל המצוות: אשר

קדשנו במצותיו וצונו.

וע"ז באה המענה הנ"ל:

כשם שהוא בצד הבלתי־רצוי, דע"י נגיעה קלה בדבר רע ה"ז עלול לפגוע ח"ו בכללות ההתקשרות להקב"ה; עד"ז הוא בצד הטוב: יתכן, שע"י שיפעול על הזולת זהירות בענין של תומ"צ שהוא בבחי' "נגיעה" קלה, יוציאו עי"ז ממצבו בעומק תחת, ויעלה מעלה מעלה, עד לעומק רום יי.

(משיחת ש"פ צו, פ' פרה, תשל"ג)

(34) ראה ד"ה השמים כסאי תרס"ח (הובא לעיל ס"ד): ולפעמים חלק מהמצוה היא ככולה כו', עיי"ש. ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 366 ואילך.

ורישומו ניכר בעבודתו שע"פ טו"ד במשך כל השנה וכל היום, אז מרגיש גודל החומר והחסרון בנגיעת משהו בדבר בלתי רצוי.

ה. הוראה הנ"ל ישנה גם בעבודת האדם עם הזולת:

כשמתעסק לקרב את לבן של בני' לה' ולתורתו ומצותיו, יתכן ויהרהר בלבו שאם יעלה בידו לפעול על ה-זולת שיוהר במצוות חמורות, או כללות התורה ומצותי' דיו. ואין הכרח ש-ישתדל בהשתדלות הגדולה והרבה שיהי' הזולת נזהר גם בדקדוק קל של ד"ס עד מיצוי הנפש.

חוקת ב

מפורש בקרא³ : שהקב"ה קראו "עשה" (לך) שרף"⁴ ?

ד) מדוע מפרש רש"י תיבות "נחש נחשת" לאחר ששפרש התיבות "וה' אם נשך הנחש את איש והביט וגו'"

3) וכמו שהקשה הרמב"ן כאן, ומה שביאר הרע"ב (ועד"ז הוא במשכיל לדוד, ועוד) שהשרף הוא כנגד מה שדיברו במשה ונחש כנגד מה שדיברו בהקב"ה וכו' עיי"ש, הוא ע"ד הרמז והדרוש (שפרש"י), ולא ע"ד הפשט.

והנה ברמב"ן כאן (שמה שעשהו משה מנחת אף שהקב"ה אמר שרף, הוא) "כי הלך משה אחר שם העצם אשר לו". ולכאוי הכונה ברמב"ן היא כבכ"ר (שם) — "אמר הקב"ה לו למשה עשה לך שרף ולא פירש . . . הרי אני עושה של נחשת לשון נופל על הלשון . . . מכאן שניתנה תורה בלה"ק". והיינו ששרף היינו נחש, ובלי הירושלמי (ר"ה שם) "עיקרה לא נחש הוא" (ראה קה"ע שם, ובפי' הרד"ל לבי"ר שם) — ששרף הוא שם פרטי במין הכללי של נחש (וראה שפ"ח כאן).

אבל בפרש"י מפורש : "הקב"ה קוראו * נחש". ואינו מוסיף שזהו פירושו וכו' (והי' טעם כי בפשט"מ אין מסתבר לומר שהקב"ה אמר לעשות שרף, ומשה עשה של נחשת לפי ששון נופל על לשון (לא של הקב"ה, אלא) של שם העצם (וכו').

4) ביותר קשה — כי "הקב"ה קוראו נחש" הוא הוספת רש"י — ולא נמצא בירוש' וב"ר הנ"ל.

(*) אין לומר שכונת רש"י היא כהנ"ל, ולכן מדייק "הקב"ה קוראו נחש" (היינו לא שאמר לו כן, אלא שנקרא כן), כי נוסף ע"ז שהגירסא ברש"י המובא ברמב"ן (ועד"ז הוא בדפוס שני של רש"י) היא הקב"ה אמר לי נחש, הוד"ל "שמו (הכללי) הוא נחש", (וכיו"ב), ולא "הקב"ה קוראו נחש".

א. עה"פ : "ויעש משה נחש נחשת" מעתיק רש"י את התיבות "נחש נחש" שם, ומפרש : "לא נאמר לו לעשותו של נחשת אלא אמר משה הקב"ה קוראו נחש ואני אעשנו של נחשת לשון נופל על לשון".

והנה מה שכתב רש"י "לא נאמר לו לעשותו של נחשת", כוונתו בפשטות לדייק (ולומר — בתמי') : הרי בקרא לא מצינו שהקב"ה ציווהו לעשותו של נחשת⁵ — וע"ז מבאר רש"י טעמו של משה שעשהו נחשת, מכיון ש"הקב"ה קוראו נחש... לשון נופל על לשון".

וצריך להבין :

א) אריכות הלשון "לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא וכו'" — הרי אין דרכו של רש"י להקדים את הקושי בהבנת הכתוב שאותו הוא מבאר ומיישב בפירושו ?

ב) בפרט בנדו"ד אשר זה ש"לא נאמר לו לעשותו של נחשת" הוא דבר המוכח מלישנא דקרא, ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף גו' "ותו לא, הו"ל לרש"י לפרש בקיצור "אמר משה הקב"ה קוראו נחש וכו' " ?

ג) רש"י כותב "אמר משה) הקב"ה קוראו נחש ולכן) אני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון" — הרי

1) פרשתנו כא, ט.

2) וכבירושלמי (ר"ה פ"ג ה"ט) וב"ר (פ"א, ח) שהקב"ה אמר למשה "עשה לך שרף ולא פירש" (שהי' של נחשת).